

Josep Egozcue i Cuixart

(24.10.1940 - 7.02.2006)



El dijous dia 9 de febrer vàrem acomiadar definitivament Josep Egozcue i Cuixart, nascut feia seixanta-cinc anys a Puigcerdà, i que havia mort a Barcelona el dimarts dia 7, com a conseqüència d'un càncer d'esòfag. Moltes persones vàrem fer costat a la família en aquells moments tan dolorosos.

Els mitjans de comunicació, premsa, radio i televisió, excepcionalment, propagaren la notícia del traspàs del doctor Egozcue, en justa correspondència amb l'assequibilitat que sempre havia tingut amb ells en aparèixer notícies de l'àmbit de la reproducció assistida i entorn a les qüestions ètiques que sempre plantegen.

Justament, el professor Egozcue era, des de la seva creació, membre del Grup d'Opinió de l'Observatori de Bioètica i Dret, que dirigeix la doctora Maria Casado, catedràtica de Dret de la Universitat de Barcelona, amb la qual varen coordinar diversos documents sobre temes punyents, com ara: *La investigació amb embrions* (2000), *La donació d'ò-*

cits (2001), *Cèl·lules mares embrionàries* (també el 2001), *La selecció del sexe* (2003), i com a membre d'aquest grup intervingué en la redacció del document *Sobre la disposició de la pròpia vida en determinats supòsits: declaració sobre l'eutanàsia* (2003). El doctor Egozcue era assessor del Consell d'Europa i de la Comissió Europea de Fecundació Assistida.

Vull recordar que va ser un dels trenta-tres membres a qui el Ministeri va consultar a l'hora de redactar la Llei sobre reproducció assistida, que va aparèixer l'any 1988, llei que es va modificar l'any 1993 i de la qual, el febrer del 2006, va ser aprovada la tercera modificació.

El 10 de febrer va sortir a la «Tribuna» de *La Vanguardia* un escrit intítulat «Egozcue, un gran universitario», on es recull el més significatiu de la trajectòria professional del nostre il·lustre membre. Aquest escrit conté un fet que vull subratllar, i és per això que l'he escollit, que és que està signat per l'actual rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, el doctor Lluís Ferrer, i pels cinc exrectors que l'han precedit: Antoni Serra, Càndid Genovart, Ramon Pascual, Josep M. Vallès i Carles Solà: sis personalitats de tendències polítiques probablement diferents però que redacten un comunicat conjunt, potser pel fet que Josep Egozcue era una persona excepcional, i pel fet que durant vint-i-dos anys va desenvolupar tasques de gestió acadèmica a la seva universitat i va deixar un bon record en tots els equips amb què col·laborà. Aquestes tasques varen ser de vicedegà d'Economia de la Facultat de Ciències (1976-1978), vicedegà de recerca de la dita facultat (1978-1980), director del Departament de Morfologia i Fisiologia (1981), secretari general (1981-1986), vicerector de Relacions Exteriors i de Campus (1986-1988), secretari general (1988-1990), membre del Consell Social de la Universitat Autònoma (1986-1990) i director del Departament de Biologia Cel·lular (1990-1994), actualment Departament de Biologia Cel·lular, Fisiologia i Immunologia.

Doctor en medicina i cirurgia per la Universitat de Barcelona, després de contactar amb el professor Prevosti, catedràtic de Genètica de la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona, i constatar que els cromosomes i les seves possibles alteracions eren un tema de màxim interès, va tenir ocasió d'anar al Centre de Primats d'Oregon (Estats Units d'Amèrica), on va arribar a dirigir el Departament de Genètica. Posteriorment tornà al nostre país i dirigí el Departament de Citogenètica de l'Institut d'Investigacions Citològiques de València, creat pel professor Forteza.

En crear-se la Universitat Autònoma de Barcelona fou dels primers a incorporar-s'hi i alhora inicià una col·laboració que es mantindria al llarg dels anys amb la Fundació Puigvert i amb l'Institut Universitari Dexeus, entre altres centres mèdics de Barcelona.

El professor Egozcue va desenvolupar tasques de docència, recerca i de gestió amb responsabilitat, amb il·lusió i amb esperança en el futur.

Va ser el primer catedràtic a Espanya d'una nova àrea de coneixement: la biologia cel·lular. El seu tema de recerca sempre s'ha centrat en l'estudi citogenètic de cèl·lules somàtiques i germinals, en condicions normals i en condicions experimentals, així com en determinades patologies. El model humà ha estat el principal motiu del seu interès per bé que com s'ha apuntat també es dedicà als primats, no únicament durant la seva estada a Oregon, sinó també aquí a Barcelona, amb una gran vinculació amb el Parc Zoològic de la ciutat, vinculació que ell i els seus col·laboradors han mantingut durant molts anys.

La seva tasca docent es va materialitzar en la motivació de nombrosos estudiants que una vegada llicenciats optaren per fer llur tesi doctoral en el seu departament o en altres d'afins amb temes relacionats amb la citogenètica. Més de cinquanta han estat les tesis dirigides i una vintena de codirigides. Molta gent formada amb el doctor Josep Egozcue ocupa llocs de responsabilitat en centres mèdics, públics i privats, i ha mantingut lligams molt fermes amb el seu departament de l'Autònoma.

El doctor Egozcue va facilitar les gestions que, en un moment donat, van fer la Facultat de Medicina i la de Ciències per a comprar un microscopi electrònic i va ser dels que varen insistir enèrgicament en la creació d'un Servei General de Microscòpia Electrònica que ha permès treballar a molts col·lectius del Campus de Bellaterra.

On acaba la tasca docent i s'inicia la de recerca? El professor Egozcue va ser molt exigent amb ell mateix i amb els seus col·laboradors. Va fer molt i va deixar fer molt.

Ha deixat nombroses publicacions en revistes de primera categoria havent estat membre de diversos comitès editorials de revistes capdavanteres de la seva especialitat, com ara de l'*International Journal of Andrology*, l'*International Journal of Primatology*, el *Journal of Human Evolution*, el *Human Reproduction*, l'*International Journal of Developmental Biology*, entre d'altres.

El grau d'exigència que tenia amb ell mateix i amb els seus col·laboradors ja el tenia molt abans que apareguessin les agències del tipus de l'Agència Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA) o de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

Aquest desig d'escollir curosament on publicava, responia també al fet que creia que el temps és un bé molt preuat i que calia rendibilitzar-lo i compartir-lo amb la comunitat científica de l'especialitat. És autor o coautor d'uns cinc-cents treballs i autor d'una cinquantena de llibres o capítols de llibres.

Mai no es negava a col·laborar en publicacions de les que dubtava que tinguessin futur, així, per exemple, el número 13 d'una revista editada en anglès per la Universitat del País Basc, ideada per Emili Barberà, és una monografia coordinada per Egozcue: *Cellular Aspects of in Vitro Fertilization*, de gran interès ja que era una posada al dia del

que s'havia fet fins al moment des del punt de vista de la clínica, dels aspectes estructurals i dels ultraestructurals (1987).

Aquest esperit de col·laboració és el que fa que en el volum 1, número 1 de la nostra revista *Contributions to Science* (1999), hi hagi un treball d'ell i dels seus col·laboradors, «Cytogenetic effects of irradiation on somatic and germ cells», on resumeix els resultats obtinguts en dos projectes de recerca desenvolupats en el marc dels programes de protecció radiològica del Consejo de Seguridad Nuclear i la Unió Europea. És l'anàlisi dels efectes citogenètics de les radiacions sobre els cromosomes.

No va oblidar mai apropar els seus estudis als interessats d'altres àmbits o a aquelles persones que s'iniciaven en la seva línia de recerca. Va fer molta divulgació científica en revistes de caire mèdic com *Jano*, en la secció de ciència o de medicina d'alguns diaris; aquesta inquietud venia de lluny i el millor exemple és el llibre que li edità EPAXS el 1971, *Técnicas en citogenética*, un recull metodològic de gran interès per a la gent que s'iniciava en l'estudi dels cariotips. Aquesta obra no ha perdut vigència, per bé que s'hi ha d'afegir tècniques innovadores que s'han incorporat als estudis rutinaris, augmentant el ventall metodològic, com manifestà en el seu discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona el 1999.

Per acabar, i a tall d'anècdota, vull recordar la conferència que va preparar per celebrar el dia de sant Albert a la Facultat de Ciències de la seva universitat, l'any 1992 i que porta per títol «Adam i Eva, i altres històries».

Pel que fa a premis i distincions, va rebre la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic (1989), Premi Fundació Catalana per a la Recerca (1996), *ex aequo* amb el doctor Antoni M. Badia i Margarit. El seu discurs d'acceptació, «Tant de bo fossin cabòries i no pas preocupacions», és una crida, una més, als poders públics per a dotar la recerca i els recercadors de mitjans adients, petició feta amb contundència però mantenint en tot moment un to dialogant i el *savoir faire* que el caracteritzaven. El 1997 va rebre la Medalla d'Or del Departament d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Institut Universitari Dexeus (1997).

Va ser membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1999) i membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, entre altres institucions científiques.

Quant a la seva relació amb l'Institut d'Estudis Catalans, ingressà el 1992 com a membre numerari de la Secció de Ciències Biològiques; va fer la seva presentació al Ple el doctor Màrius Foz.

L'any següent vaig invitar-lo a ocupar la vicepresidència de la Secció, i ho féu durant cinc anys (1993-1998); va deixar aquest càrrec per incorporar-se a l'equip de Go-

vern de l'IEC, presidit pel senyor Manuel Castellet, i durant quatre anys va ser-ne el tresorer (1998-2002).

Així com els altres membres de la Secció, va col·laborar en la primera i la segona edició del Diccionari de l'IEC revisant els termes de la seva especialitat.

Va formar part de la Comissió que va redactar el text dels Estatuts de l'IEC, aprovats pel Ple els dies 22 de gener i 2 d'abril de 2001, i publicats en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 3.393, del 22 de maig de 2001, i núm. 3.501, del 26 d'octubre de 2001.

El doctor Josep Carreras li encarregà la primera edició del Report de la Recerca en l'àmbit de la biologia cel·lular, molecular i bioquímica, que elaborà conjuntament amb els senyors Pere Puigdomènech (que encara no era membre de l'IEC), Francesc Gonzàlez i Sastre, que sí ho era, i amb el senyor Senén Vilaró (mort el desembre de 2005). Va ser un dels primers reports que varen veure la llum i crec que va ser un treball molt ben elaborat, que ha actualitzat el senyor Pere Puigdomènech recentment per a la segona edició dels reports.

El senyor Egozcue organitzà nombroses trobades, taules rodones i conferències sobre temes de la seva especialitat i per tant de gran interès social, i que en els darrers anys han estat constantment a la cresta de les onades informatives, com podem veure pels documents que he esmentat a l'inici d'aquesta nota.

Crec sincerament que Josep Egozcue, el doctor Egozcue, va saber gaudir de la vida: a més a més de valorar la geografia i la gastronomia, va treballar incansablement en el camp de la recerca que havia escollit i que tants bons fruits li va donar, va aconseguir crear un grup de gent competent que continuaran la seva tasca i que ja brillen amb llum pròpia.

Això, però, no vol dir que tots fossin flors i violes: un accident de cotxe va segar prematurament la vida d'un dels seus fills, un fet difícil de superar; va patir problemes de salut que amb valentia va anant resolent i no el van poder amargar, va saber encarar el futur en clau positiva i va ser generós amb la gent que tenia al seu voltant: família genètica i família professional.

De ben segur que la seva persona serà recordada amb estimació i respecte durant molts anys, ja que ha deixat un estol de deixebles, col·laboradors, amics i familiars que s'encarregaran de parlar d'ell, d'explicar anècdotes, de comentar el seu estil d'abordar els problemes, de la seva visió crítica de moltes situacions, de les seves intuïcions, de les seves afeccions. Descansi en pau!

Text llegit per Mercè Durfort en el Ple del dia 28 de febrer de 2006